

ALTERNATIVNÍ A AUGMENTATIVNÍ KOMUNIKACE

VYMEZENÍ PROBLEMATIKY

SYSTEMATIZACE A CHARAKTERISTIKA SYSTÉMŮ

SYSTÉMY AAK

- všechny prostředky, které umožňují komunikovat jinak a lépe než přirozenými prostředky - pokud je jejich funkce *omezena nebo zcela chybí*
- kompenzace anebo nahrazení závažného narušení komunikační schopnosti
- využití v expresivní i receptivní úrovni

VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

- **alternativní komunikace**
- závažné formy narušené komunikační schopnosti
- výrazné narušení verbální komunikace
- náhrada mluvené řeči

VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

- **augmentativní komunikace**
- podpora již existujících komunikačních možností a schopností
- rozšíření na adekvátní úroveň – záleží na potřebách klienta

CÍL AAK

- umožnit jedincům se závažnými poruchami komunikačního procesu aktivní dorozumívání
- zapojení do života společnosti

CÍLOVÁ SKUPINA – UŽIVATELÉ AAK

- Variabilita speciálních vzdělávacích potřeb
- Variabilita věkových kategorií
- Variabilita aplikovaných systémů

APLIKACE AAK

- **vrozená narušení komunikačního procesu**
- obtíže vývojového charakteru
- specifika získaných obtíží

APLIKACE AAK

- **získané poruchy a degenerativní onemocnění**
- poškození CNS
- cévní mozkové příhody
- úrazy
- degenerativní onemocnění různého charakteru

APLIKACE AAK

- **Limity komunikační schopnosti**
- **specifika základních komunikačních mechanismů**
- produkce
 - formální složka
 - obsahová složka
- porozumění

HLEDISKA VÝBĚRU SYSTÉMU AAK

- Dle Z. Janovcové (2003)
- Pedocentrická hlediska
- Systémová hlediska

PEDOCENTRICKÁ HLEDISKA

- potřeba a motivace ke komunikaci
- verbální dovednosti
- rozsah aktivní a pasivní slovní zásoby
- kognitivní schopnosti
- fyzické dovednosti
- stav smyslových orgánů
- podpora rodiny a personálu (nemocnice, LDN)
- předpoklad dalšího vývoje

SYSTÉMOVÁ HLEDISKA

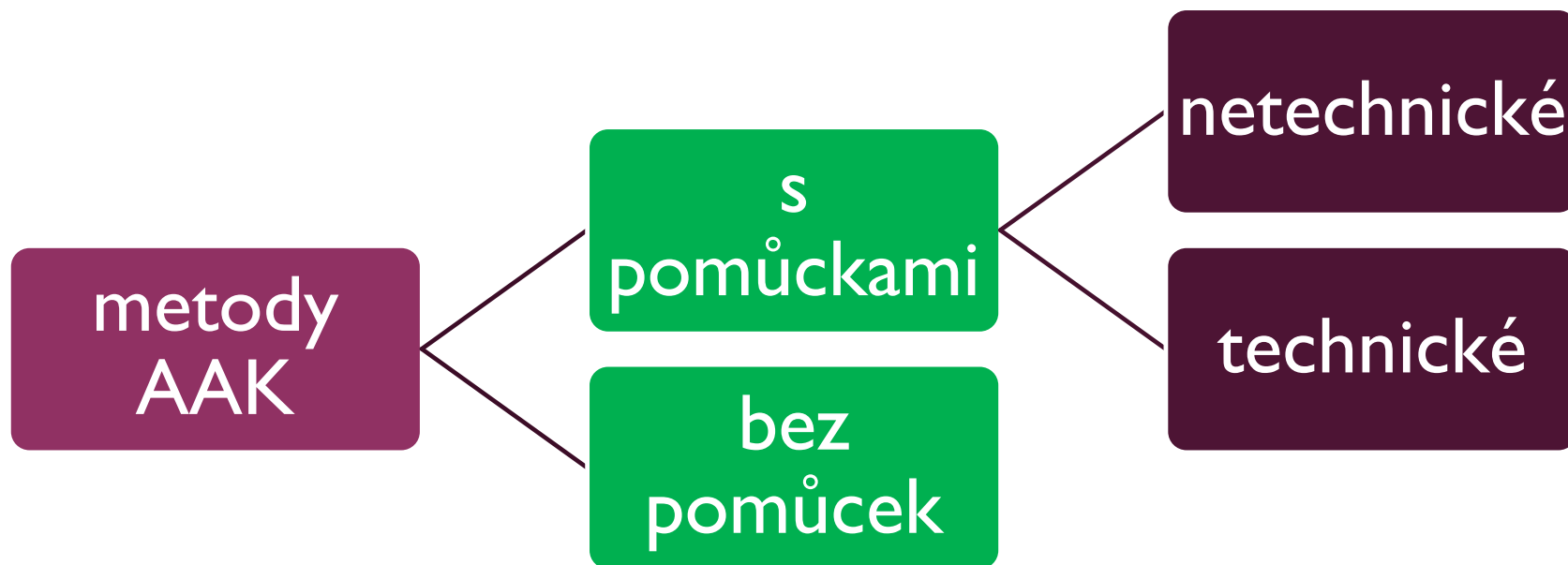
- způsob přenosu
 - dynamický
 - statický
- ikonicita
- rozsah slovní zásoby a shoda s mluveným jazykem

DĚLENÍ SYSTÉMŮ AAK 😊

DĚLENÍ METOD AAK

METODY AAK

- **bez pomůcek (unaided)**
- užití prostředků neverbální komunikace
- pohled
- mimika
- gestikulace

- vizuálně motorické systémy

METODY AAK

- **s pomůckami (aided)**
 - *netechnické (low tech)*
 - předměty, obrázky, fotografie, symboly – piktogramy
 - *technické (high tech)*
 - elektronické komunikační pomůcky a počítače
- doplňky ke snadnějšímu ovládnání počítače

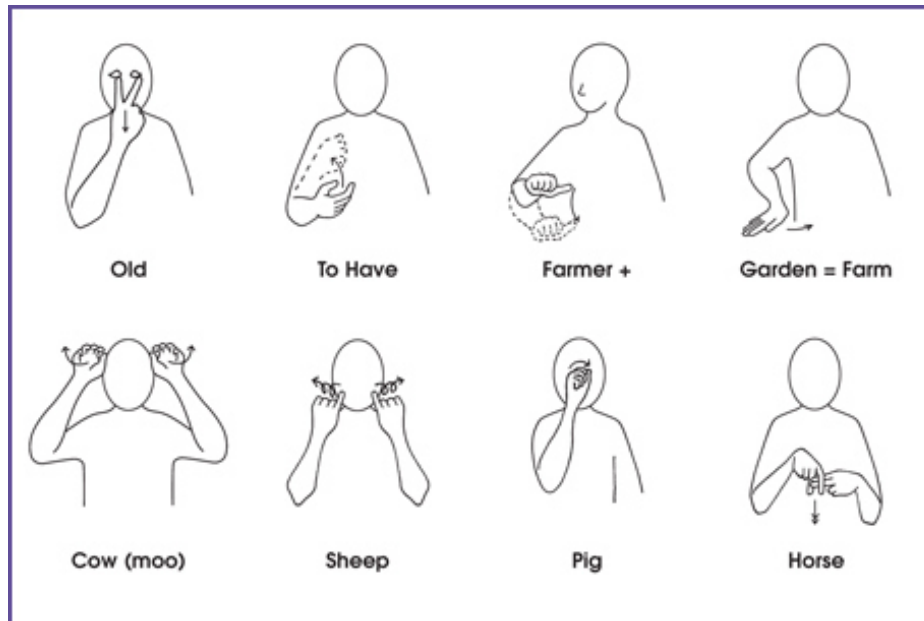
CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH SYSTÉMŮ

I ♥

AAC

AAC = Augmentative and Alternative Communication

SYSTEMY BEZ POMŮCEK – DYNAMICKÉ SYSTEMY

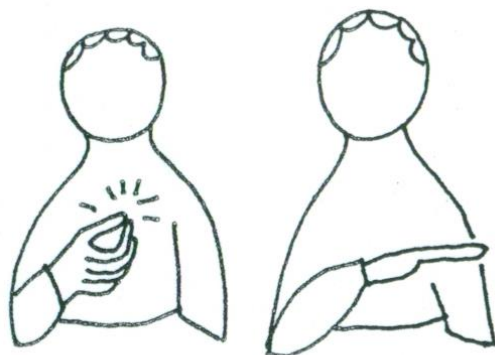
- Vizuálně-motorické systémy

ZNAK DO ŘEČI

- využití řeči těla – přirozených gest a mimiky
- ZDŘ není znakovým jazykem, ale kompenzačním prostředkem
- doplněk hlavně expresivní stránky řeči
- Ikonicitá – vysoká míra vazby na „realitu“
- **Libuše Kubová – Znak do řeči**

ZNAK DO ŘEČI

- Včasný kontakt s řečí těla
- Nižší motorická náročnost
- Úprava projevu ze strany komunikačního partnera
- Ilustrativnost znaku
- Vizualizace sdělení – souhlasný rytmus slova a znaku
- Pozitivní komunikační prostředí

TRIČKO
znak oblečení a náznak
krátkých rukávů

ČEPICE
ruce s pokrčenými prsty
směr od středu hlavy k
uším

KOMUNIKAČNÍ SYSTÉM MAKATON

www.makaton.org

- MArgaret Walker – KAty Johnston – TONy Cornforth
- jazykový program
- **system manuálních znaků a symbolů**
- **aided + unaided**
- využívá se i v kombinaci s mluvenou řečí
- potenciál pro rozvoj čtenářských dovedností

MAKATON

- znakování je doprovázeno mluvenou řečí
- **key-word approach**
- **grammatical translation approach**

- slovník Makatonu obsahuje 450 slov seřazených do 8 stupňů

- 9. stupeň – návrh osobního seznamu slov – individuální potřeby a zájmy

- <http://www.youtube.com/watch?v=WZxpqjCzp8g>

KOMUNIKAČNÍ SYSTÉMY SE SYMBOLY

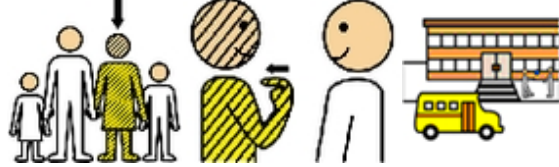

123RF

PIKTOGRAMY

- obvyklá forma předávání instrukcí, příkazů, varování
- usnadnění orientace v nejrůznějších prostředích bez vazby na jazyk
- užití pokud není rozvinuta schopnost číst

- velmi široké využití
- lze využít v kombinaci s mluvenou řečí, manuálními znaky

<p>Symboly PCS</p>	
<p>Symboly Grach-Bailly</p>	
<p>Symboly Pick and Stick</p>	
<p>Symboly Parler Picto</p>	
<p>Symboly Makaton</p>	
<p>Symboly Axelia</p>	
<p>Symboly Sclera</p>	

KOMUNIKAČNÍ DENÍK

- Schematický
- Taxonomický
- Sémanticko-syntaktický
- Abecední
- Dle frekvence užívaných pojmů
- Barevné odlišení

help	see	want	like	help	make
give	is	can	do	get	need
be	she	turn	go	give	put

eat	up	in	back	more	down
have	on	off	stop	out	stand up
look	up	down	see	and	OK

Annie	Barney	Wizard of Oz	Wiggles
Sesame Street	Lion King		
cartoons			

watch	movie	television	funny
choose	sit with me	popcorn	don't like
turn it down	turn it up	box drink	again

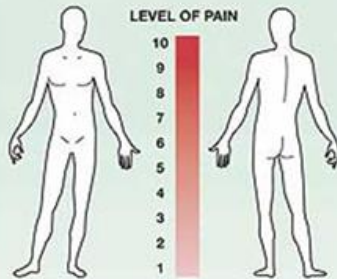
OVER

KOMUNIKAČNÍ TABULKY

- Patří mezi nejčastěji využívané komunikační pomůcky
- Reálné předměty
- Obrázky
- Piktogramy
- Symboly
- Písmena
- Slova a věty

YES	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	NO
I'll spell it out	Q	W	E	R	T	Y	U	I	O	P	I don't know
Please, I need...	A	S	D	F	G	H	J	K	L	That's not right, I'll start again	
space 	Z	X	C	V	B	N	M	?	OK, thanks		

PAIN CHART

itches	how am I doing?	what day /time?	what is happening?	when is tube coming out?
stings	IV	remove restraints	exercise	massage
hurts/aches	leave me alone	don't leave	come back later	prayer
burns	bathroom	cool cloth	pillow	glasses
can't move /numb	wash face	shampoo	blanket	socks
		bath	comb/brush	teeth brushed

I AM

short of breath	in pain	choking	feeling sick
hungry/thirsty	cold/hot	tired	dizzy
angry	afraid	frustrated	sad

I WANT

to be suctioned	lip moistened	water	to be comforted	to sleep
tv/video/dvd	call light /remote	it quiet	lights off/on	to go home
to sit up	to lie down	to turn left/right	head of bed up/down	get out of bed

I WANT TO SEE

doctor	nurse	family	chaplain
--------	-------	--------	----------

A	B	C	D	E	F	G	H	I	1	2	3	Thank You	
J	K	L	M	N	O	P	Q	R	4	5	6		I Love You
S	T	U	V	W	X	Y	Z	.	7	8	9		
'	?	!	SPACE						+	0	-		

no	yes	STOP	pen/paper
----	-----	------	-----------

For infection control purposes, please do not reuse this board between patients.

EZ PICTURE BOARD BY VIGATAX
AN INNOVATION IN PATIENT COMMUNICATION

SOCIÁLNÍ ČTENÍ

- podpůrná a motivační metoda
- rozvoj rozumových schopností
- orientační dovednosti
- zlepšení sociální komunikace
- navození globálního čtení

SLOŽKY

- fotografie a obrázky
- piktogramy
- slova a skupiny slov

- praktická funkčnost
- poznávání obalů zboží
- pracovní postupy
- přehled o časových představách
- přehled informačních piktogramů

PRAVIDLA PŘED ZAPOČETÍM VÝUKY

- zohlednění rozumových schopností
- úroveň rozumění řeči
- úroveň a rozsah paměti
- schopnost přiřazovat zobrazené pojmy ke slovům a naopak
- schopnost orientace v jednoduchém situačním obrázku
- úroveň vyjadřovacích schopností a dovedností
- úroveň pasivní i aktivní slovní zásoby

MOŽNOSTI VYUŽITÍ

- podle uspořádání v pracovních listech
- doplnění textu k obrázkům – předpoklad globálního čtení
- sestavení dle číselné řady
- leporelo

ouvrir le robinet

prendre du savon

frotter les mains

rincer les mains

fermer le robinet

s'essuyer les mains

FORMA

- **Předmětová**
- vhodná k samoobslužným činnostem
- jednoduché pracovní činnosti – prostírání, hygiena..

- **Obrazová**
- fotografie, barevné a černobílé obrázky
- piktogramy a další grafické symboly

DOPORUČENÍ

- rozpracování aktivity na jednotlivé kroky
- včetně přípravné fáze
- analytický proces – snaha rozpracovat danou činnost do maximálního počtu kroků
- tvorba univerzálního schématu
- individuální počet fází

FACILITOVANÁ KOMUNIKACE

- řízený výběr komunikačních jednotek
- Rosemary Crosley

FACILITOVANÁ KOMUNIKACE

- fyzická podpora horní končetiny
- facilitátor přidržuje končetinu
- postupný posun - ruka, zápěstí, loket, paže, rameno
- nastavení protitlaku
- zajištění zpětné vazby – intenzita svalového napětí
- stimulace při práci s počítačem apod.
- psychická podpora
- podpora cíleného jednání

TECHNICKÉ POMŮCKY

KOMUNIKÁTORY

- komunikační pomůcky s **hlasovým výstupem**, které umožňují zaznamenat a opakovaně přehrát jednoduchou frází, zprávu nebo slovo
- digitalizovaná řeč
- syntetická řeč

DĚLENÍ KOMUNIKÁTORŮ

- jednovzkazové
- vícevzkazové
- sekvenční

DALŠÍ INFORMAČNÍ ZDROJE

- <https://munispace.muni.cz/index.php/munispace/catalog/book/668>
- www.alternativnikomunikace.cz
- <http://www.saak-os.cz/>
- <http://www.petit-os.cz/>

Videa

- <http://www.youtube.com/watch?v=zSD5n-lzR98> (makaton)
- http://www.youtube.com/watch?v=Q7PTs3yRm3Y&list=PLymzARV36uMRI3_CoNM5j8PMKVvN639FC&index=7 (makaton)
- <http://www.youtube.com/watch?v=WZxpqjCzp8g> (makaton)
- <https://www.youtube.com/watch?v=uxtNPxtigvY> (Znak do řeči)